

II. 1. TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

Jaume VERNET I LLOBET

Catedràtic de dret constitucional
de la Universitat Rovira i Virgili

Eva PONS I PARERA

Professora de dret constitucional
de la Universitat de Barcelona

Durant el període d'aquest comentari, de gener a juny de 2000, el Tribunal Constitucional ha dictat quatre sentències que tenen un punt de connexió amb el règim jurídicolingüístic. Dues d'elles, de 24 de febrer de 2000 (STC 48 i 49/2000), són la resolució a dos recursos d'emparament electoral. En ambdós casos es va presentar la documentació davant la Junta Electoral Provincial d'Astúries en bable, que la va considerar contrària a la legislació electoral i general. Una de les dues candidatures es va mantenir en la seva posició, mentre que l'altra va resoldre «l'error» i la va tornar a presentar dins el termini de rectificació en castellà. L'argumentació de la primera sentència trenca la doctrina mantinguda en una sentència anterior (STC 27/1996), que atorga l'emparament reclamat i reconeix que la inadmissió d'una candidatura electoral, per estar redactada en una modalitat lingüística, vulnera l'art. 23 CE. La tercera sentència, STC 83/2000, de 27 de març de 2000, desestima un recurs d'emparament interposat per la presumpta vulneració del dret d'accés en condicions d'igualtat a la funció pública educativa. El problema venia del fet que, a alguns aspirants a la plaça, se'ls havia

eximit de l'acreditació del perfil lingüístic. Finalment, la quarta resolució, STC 105/2000, de 13 d'abril de 2000, torna a tractar la Llei orgànica 6/1985, del poder judicial (LOPJ), ja que s'impugna, entre d'altres qüestions, una modificació de l'art. 231 LOPJ, efectuada per la Llei orgànica 16/1994. El canvi consistia substancialment en l'eliminació de la possibilitat incondicionada que els jutges i magistrats decretessin la traducció de documents redactats en llengua oficial no castellana. El Tribunal manté la constitucionalitat de la redacció del precepte, però entén que per salvaguardar el dret a la tutela judicial els jutges i magistrats poden demanar-ne la traducció.

Sentència del Tribunal Constitucional 48/2000, de 24 de febrer de 2000. Sala Segona. Ponent: Tomás Vives Antón. BOE de 29 de març de 2000, suplement al núm. 76.

Es tracta d'un recurs d'emparament electoral interposat per la candidatura Andecha Astur (AA). La Junta Electoral Provincial d'Astúries va acordar que s'havien de presentar tots el documents en castellà de conformitat amb la STC 27/1996, per la qual cosa, transcorregut el termini per fer-ho, va proclamar totes les candidatures, llevat d'AA, que no va tornar a presentar la documentació en castellà. Aquest acord va ser confirmat per la Sentència del Jutjat Provincial Contenciós Administratiu. Posteriorment es va presentar la demanda davant el Tribunal Constitucional, qui va resoldre amb aquesta Sentència. El procés electoral esmentat va durar poc més d'un mes.

Com explica el Tribunal Constitucional, en el FJ 1, es tracta de veure si la decisió adoptada per l'administració electoral, i confirmada en sentència, de no proclamar la candidatura d'AA per no haver-se resolt, dins del termini concedit a l'efecte, la «irregularitat» de no presentar en castellà les declaracions d'acceptació de candidats que han d'acompanyar l'escrit de presentació de la candidatura, ha pogut vulnerar el dret d'accés en condicions d'igualtat als càrrecs públics representatius (art. 23.2 CE).

Per això el Tribunal estudia l'art. 47.4 de la Llei orgànica de règim electoral general (LOREG), que diu que no es proclamaran les candidatures que incompleixin els requisits assenyalats en els articles anteriors o les disposicions especials de la llei. Com que no hi ha cap article a la LOREG que estableixi l'obligatorietat de presentar la documentació en castellà, i com que el Tribunal no considera la Llei de procediment administratiu com a norma especial, arriba a la conclusió que els actes impugnats parteixen d'una interpretació extensiva que amplia els supòsits de denegació de la proclamació de les candidatures i restringeix indegudament el dret d'accés als càrrecs públics (FJ 2).

A continuació, en el FJ 3, recorda la doctrina assentada en un supòsit anterior en què la mateixa candidatura AA va presentar una impugnació semblant i que es va resoldre desestimant la seva pretensió mitjançant la STC 27/1996, criticada en aquesta secció de la revista (REVISTA DE LENGUA I DRET, núm. 27) pel seu caràcter formalista. En aquesta ocasió, el Tribunal entén que han variat les circumstàncies del cas, ja que, d'una banda, s'ha modificat l'Estatut d'autonomia d'Astúries per Llei orgànica 1/1999, que afegeix a l'anterior art. 4 («el bable gaudirà de protecció. Se'n promourà l'ús, la difusió en els mitjans de comunicació i l'ensenyament, tot respectant, en qualsevol cas, les varietats locals i la voluntat del seu aprenentatge») el text següent: «una llei del Principat regularà la protecció, ús i promoció del bable». I, d'altra banda, també s'ha aprovat la Llei 1/1998, de 23 de març, d'ús i de promoció del bable/asturià que, en l'àmbit administratiu, art. 4.1, diu que «tots els ciutadans tenen el dret d'emprar el bable/asturià i a expressar-s'hi, de paraula o per escrit»; cosa que es referma en l'art. 4.2 que afirma que «es tindrà per vàlid l'ús del bable/asturià en les comunicacions orals o escrites dels ciutadans amb el Principat d'Astúries». Per aquest motiu el Tribunal revisa la seva doctrina. Així, diu: «una doctrina en cuya virtud se produce la actual negativa a la proclamación de la candidatura, en favor de una interpretación de la legalidad menos desproporcionada con el contenido constitucional del derecho alegado». El Tribunal es proposa un canvi jurisprudencial perquè una llei autonòmica nova reconeix el dret d'ús davant de l'Administració perifèrica de l'Estat d'una llengua que té el règim jurídic de modalitat lingüística. Aquesta interpretació, a la llum de l'art. 28.1 de la Llei orgànica del Tribunal Constitucional (LOTC), dona un relatiu caràcter de paràmetre bàsic d'interpretació a una norma autonòmica, com dèiem en comentar la STC 46/1991 en aquesta mateixa REVISTA (núm. 17, pàg. 87-98), i a més a més reforça el caràcter territorial *versus* el caràcter institucional propi de la parla asturiana. De totes maneres, el caràcter normatiu de l'Estatut d'autonomia en la seva anterior formulació ja permetia una interpretació com la que ara ha fet el Tribunal.

Després, al final del FJ 3, el Tribunal es planteja si s'ha de sotmetre a la decisió del Ple del mateix Tribunal, atès que es tracta d'un canvi de doctrina, segons el que es prescriu a l'art. 13 LOTC. Amb tot, la rapidesa amb què cal resoldre un procés de defensa del dret d'accés a unes eleccions justifica, a parer del Tribunal, que no sotmeti al Ple el canvi de criteri, com ja ha fet en ocasions anteriors. Rebla l'argumentació del Tribunal el fet que la STC 27/1996 es tractés d'una decisió aïllada de la Sala que «entiende la Ley en un sentido incompatible con nuestra reiterada jurisprudencia interpretativa del derecho fundamental».

Per tot això, «*ha de concluirse que, dado que la voluntad de concurrir a las elecciones es manifiesta, que la modalidad lingüística empleada resulta comprensible y que se han cumplido los demás requisitos exigidos por la ley, al denegar la proclamación de la candidatura, se ha vulnerado a la recurrente su derecho fundamental ex art. 23.2 CE, por lo que procede otorgar el amparo solicitado*». (FJ 4). En aquesta conclusió el Tribunal introdueix un matís que no ha argumentat anteriorment. El Tribunal afirma «*que la modalidad lingüística empleada resulta comprensible*», cosa que obliga preguntar-nos: a qui resulta comprensible la modalitat? És rellevant jurídicament que resulti comprensible als castellanoparlants? És llàstima que en una sentència que el Tribunal Constitucional reconeix un error en cometi un altre, tot i que per ara sense més conseqüència que la seva manifestació en una sentència constitucionalment *inter partes* (art. 164 CE).

Sentència del Tribunal Constitucional 49/2000, de 24 de febrer de 2000.

Sala Segona. Ponent: Vicente Conde Martín de Hijas.

Vot particular de Julio Diego González Campos. BOE de 29 de març de 2000, suplement al núm. 76.

Aquesta Sentència resol igualment un recurs d'emparament electoral formulat per una altra candidatura. El Bloque de la Izquierda Asturiana (BIA) va presentar davant la Junta Electoral Provincial d'Astúries la seva candidatura a les eleccions generals a través dels formularis pertinents. Tanmateix, els noms d'alguns candidats i les declaracions d'acceptació i de no incórrer en causa de no elegibilitat s'expressaven en la modalitat lingüística asturiana en comptes de fer-ho en castellà. La Junta Electoral de la província va advertir la formació política BIA d'aquestes «irregularitats» i el BIA les va resoldre en temps i forma. Posteriorment, la Junta Electoral va proclamar les candidatures presentades, entre les quals es trobava la del BIA. No obstant això, el BIA va presentar un recurs davant del Jutjat Contenciós Administratiu, que no va ser admès per falta d'adequació al procediment, ja que l'objecte del procés són les exclusions o inclusions de candidats i de candidatures, però no el dret d'usar la llengua asturiana en la documentació electoral que és el que havia reclamat el BIA. A continuació, el BIA presenta un recurs d'emparament perquè li han impedit presentar les seves candidatures en llengua asturiana i ha hagut de presentar-les en castellà perquè poguessin ser proclamades.

El Tribunal Constitucional diu, en el FJ 1, que l'objecte de la seva Sentència és la interlocutòria del Jutjat Contenciós Administratiu que va

declarar la inadmissibilitat del recurs interposat contra l'acord de la Junta Electoral Provincial d'Astúries, en què es comunicava la necessitat de re-soldre diverses «irregularitats», entre les quals figurava la presentació de la documentació electoral en «idioma bable/asturià». Seguidament, en el FJ 2, el Tribunal diu que el dret fonamental de participació electoral no està en risc, ja que les candidatures han estat proclamades. En conseqüència, no es pronuncia sobre la pretensió del recurrent, i li indica que ha de dirigir la seva acció a la jurisdicció ordinària a través del procediment d'empara ordinari i no davant el Tribunal Constitucional com a emparament electoral (especificació del recurs d'empara constitucional).

La Sentència rep un vot particular de González Campos, qui discuteix que el litigi se circumscriu a la inclusió o l'exclusió indeguda de candidats i candidatures, i considera que el Tribunal ha de definir sobre si el recurrent tenia o no dret a l'ús del bable en la presentació de candidatures davant la Junta Electoral. En el parer discrepant es diu que, de l'art. 46 de la LOREG, no se'n pot deduir una prohibició d'emprar una modalitat lingüística distinta de la llengua castellana. Per tant, si aquest article no diu res respecte de l'ús de la llengua que cal emprar, no cal anar a la interpretació supletòria de la Llei 30/1992, sinó que *«era obligado interpretar dicho precepto de la forma más favorable a la plena efectividad del derecho de acceso a los cargos públicos, y estimar que la formación política Bloque de la Izquierda Asturiana había cumplido con los requisitos esenciales que la LOREG requiere para tener por válidamente presentadas sus candidaturas. Cuestión que elude por completo el acto impugnado, que no ha tenido en consideración la posible restricción que ese derecho fundamental podía sufrir por la imposición a la formación política ahora recurrente por la Junta Electoral Provincial de Asturias de la presentación en castellano de sus candidaturas, so pena de no ser proclamadas»*. No cal gairebé esmentar el nostre acord amb el vot particular, ja que en aquest cas la llengua utilitzada ha estat el motiu d'impedir exercir un dret fonamental. En realitat aquest impediment és per ell mateix una lesió d'un dret fonamental, el d'usar la pròpia llengua. La resolució de la «irregularitat» no fa més que vetllar per la imposició de la llengua castellana i la ignorància de les altres llengües pròpies o tradicionals emprades pels ciutadans.

Sentència del Tribunal Constitucional 83/2000, de 27 de març. Sala Segona. Ponent: Carles Viver Pi-Sunyer. BOE de 4 de maig de 2000, suplement núm. 107

En aquesta resolució el Tribunal Constitucional dilucida un supòsit de possible vulneració del principi d'igualtat en l'accés a la funció pública docent. El recurrent en emparament va impugnar judicialment i finalment da-

vant el Tribunal Constitucional l'Ordre del conseller basc d'Educació, Universitats i Recerca de 15 d'octubre de 1993, per la qual es van fer públiques les llistes dels aspirants que havien superat el procés selectiu en les oposicions al cos de professors d'ensenyament secundari, especialitat anglès, perfil lingüístic 1, amb modalitat d'accés lliure. També en el recurs d'emparament impugna l'Ordre que va convocar el procés selectiu. El recurrent entén que la base cinquena vulnera l'article 14 i 23 de la Constitució perquè va exonerar els interins i els professors contractats temporals del requisit d'acreditar el perfil lingüístic abans de fer-se les proves.

El Tribunal Constitucional reconduïx la vulneració hipotètica a l'article 23.2 de la Constitució, atès que aquest és el precepte específic que preveu el dret d'accés a la funció pública en condicions d'igualtat. Per tant, no ens trobem en un cas d'impugnació de l'exigència de l'èuscar (el recurrent l'havia acreditat), sinó de la no-exigència a una part dels participants que pot generar discriminació. La doctrina del Tribunal Constitucional es concreta en el fonament jurídic tercer.

«En el supuesto que ahora enjuicimos, la recurrente considera, como queda dicho, que el proceso selectivo en el que ha participado se ha otorgado un trato de favor a los profesores interinos o contratados temporales, al no exigirles, como se exige al resto de los aspirantes, entre los que se encontraba, que acrediten que poseen el perfil lingüístico exigido con anterioridad al desarrollo de las pruebas en que consiste la oposición. Ahora bien, según se acaba de señalar, sólo en el caso de que de dicho trato de favor se pudiese derivar un menoscabo concreto y efectivo del derecho fundamental alegado por la recurrente, la cuestión planteada podría ser enjuiciada por este Tribunal.

»Pues bien, esta circunstancia no concurre en el presente caso, pues ninguna lesión efectiva ocasiona a la recurrente el que a algunos de los aspirantes —los que a la entrada en vigor del Decreto del Gobierno Vasco 47/1993, de 9 de marzo, estuvieran prestando servicios como interinos o contratados temporales— se les

exima de tener que acreditar el perfil lingüístico exigido en la convocatoria. La demandante de amparo acreditó el perfil lingüístico exigido, por lo que pudo continuar con las pruebas de la fase de oposición, en la que obtuvo la máxima calificación, y si finalmente no superó este proceso selectivo fue porque hubo otros aspirantes que tuvieron más méritos que ella, lo que les llevó a obtener una puntuación más alta que la conseguida por la ahora recurrente. Ciertamente, podría pensarse que, si se hubiera exigido el cumplimiento del perfil lingüístico a todos los aspirantes, algunos de los interinos o contratados temporales no hubieran podido acreditarlo, lo que les hubiera impedido acceder a la fase de oposición y, por tanto, superar este proceso selectivo. De este modo, al ser menos los opositores, las posibilidades que la recurrente hubiera tenido de superar estas pruebas selectivas hubieran sido mayores e incluso podría pensarse en la hipótesis de que es probable que alguno de los profesores

interinos y contratados temporales que han obtenido mayor puntuación que la recurrente, si se le hubiese exigido la acreditación del perfil lingüístico, no hubiera obtenido la calificación de apto, quedando excluido, con lo que la recurrente hubiera podido obtener una de las plazas convocadas.

»Sin embargo, tales consideraciones no dejan de ser meramente hipotéticas, pues en la demanda de amparo no se justifica en qué medida hubiera podido afectar a la situación jurídica de la recurrente la exigencia de este requisito a todos los aspirantes, ya que el simple cumplimiento de esta exigencia no determina que la demandante en amparo hubiera podido aprobar este proceso selectivo. Este resultado sólo se produciría en el caso de que la falta de cumplimiento del perfil lingüístico exigido hubiera conllevado, que al no haber podido continuar con las pruebas de la fase de oposición a algunos de los aspirantes, la puntuación mínima para superar este proceso selectivo hubiera bajado hasta el extremo de que la recurrente pudiera encontrarse entre los aspirantes a este proceso selectivo. Sin embargo, esta circunstancia no sólo no ha sido acreditada en la demanda de am-

paro, sino que ni siquiera ha sido alegada, limitándose la recurrente a invocar una abstracta discriminación. Y como ya se ha señalado a través del recurso de amparo sólo se pueden hacer valer pretensiones que tengan como objeto reparar lesiones efectivas de derechos fundamentales. Como afirmamos en la STC 78/1997, de 21 de abril, F. 4, “la mera posibilidad de que, en abstracto, se haya afectado a sus intereses, no es suficiente para entender vulnerado su derecho a la no discriminación”, de ahí que, para que en estos casos proceda analizar si concurre la vulneración del principio de igualdad alegado, es requisito necesario que la recurrente acredite que el trato de favor denunciado le ha producido una concreta y efectiva —no meramente hipotética— lesión de derechos fundamentales. Y en este supuesto la recurrente no sólo no acredita la existencia de esta lesión, por lo que esta alegación debe ser desestimada sin que, por ello mismo, podamos entrar a enjuiciar las cuestiones de fondo alegadas en abstracto por la recurrente respecto de las Ordenes que regulan el proceso selectivo del que trae causa el presente recurso de amparo.»

El Tribunal Constitucional empra bàsicament dos criteris per enjudiciar el cas que li permeten no entrar de ple en el fons de la qüestió, que és l'efectiva vulneració del dret a la igualtat en l'accés a la funció pública pel fet que no s'exigeixi als interins acreditar cap nivell d'èuscar i, en canvi, a la resta sí. Les raons que esgrimeix són, per un cantó, la doctrina segons la qual l'Administració té un marge de llibertat ampli per fixar els mèrits i requisits que es valoren als opositors i, per l'altre, la relativa a l'objecte de recurs d'emparament, en virtut de la qual estima que la lesió no s'ha acreditat perquè la recurrent no ha justificat amb caràcter concret la discriminació que s'ha produït.

Aquests dos criteris, que, lògicament, excedeixen l'àmbit del dret lingüístic, comporten un efecte contradictori quan s'apliquen a aquest camp

en el present supòsit. Al nostre entendre, el fet que l'Administració pugui exonerar de coneixements de la llengua pròpia als que ja presten serveis en l'Administració educativa suposa una degradació evident de l'exigència d'aquesta llengua per accedir a la funció pública, a part d'un tracte diferenciat i no justificat entre els interins i els que no tenen aquesta categoria. A part d'això, el fet que es valori als interins els serveis prestats no implica, ni de bon tros, que compleixin per aquest motiu el requisit de coneixements de basc, atès que l'índole de l'element valorat (conèixer el basc i tenir capacitat docent, en aquest cas de l'anglès) és clarament diferent. Tampoc no sembla un argument suficient que l'Administració els fixi un termini (que poden ser anys) per acreditar aquest coneixement. En definitiva, que la regularització del personal interí no hauria de passar per sobre de l'exigència de coneixement de la llengua pròpia, almenys de manera tan inequívoca.

Per altra banda, el Tribunal dóna a entendre que si la vulneració del dret s'hagués acreditat en concret (demostrar que els opositors, o una part d'aquests, que ja eren interins no haguessin superat el requisit al qual estava sotmès la recurrent), s'hauria pogut acollir la pretensió d'emparament. De tota manera, una prova com aquesta és molt difícil de dur a terme per part de la recurrent, atès que si no es fan públics els coneixements de basc dels qui opositen, difícilment es pot saber quins haurien estat els resultats.

Finalment, cal destacar que, mentre que la jurisprudència del Tribunal Suprem (i també del Constitucional), que sovint hem ressenyat, sobre la valoració del coneixement de l'idioma propi de la comunitat posa molt èmfasi en la necessitat de justificar la raonabilitat i proporcionalitat de l'exigència per tal de no vulnerar el principi d'igualtat d'accés a la funció pública, en aquesta Sentència no hi és, aquest èmfasi, quan, per contra, les bases del concurs oposició objecte d'impugnació suposen una rebaixa evident del perfil lingüístic que la mateixa Administració fixa per tal que el funcionari compleixi una funció, amb l'afegit que, sempre a parer nostre, genera una minva dels drets de la recurrent.

Sentència del Tribunal Constitucional 105/2000, de 13 d'abril de 2000.

Ple. Ponent: Guillermo Jiménez Sánchez. Vots particulars.

BOE de 18 de maig de 2000, suplement al núm. 119.

Un grup de més de cinquanta diputats del Partit Popular van presentar un recurs d'inconstitucionalitat contra determinats preceptes de la Llei orgànica 16/1994, de 18 de novembre, pels quals es modificava la Llei or-

gànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial (LOPJ). Un dels articles afectats per la impugnació era l'art. 231.4 de la LOPJ, el qual, després de la reforma, establí que «les actuacions judicials realitzades i els documents presentats en l'idioma oficial d'una comunitat autònoma tindran, sense necessitat de traducció al castellà, plena validesa i eficàcia. D'ofici es procedirà a la seva traducció quan hagin de tenir efectes fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats en la Comunitat autònoma, llevat que es tracti de Comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident. També es procedirà a la traducció quan així ho disposin les lleis o a instància de part que al·legui indefensió».

Els recurrents entenen que el precepte objecte de recurs feia impossible als òrgans judicials ordenar, d'ofici, la traducció dels escrits i dels documents redactats en la llengua oficial pròpia de la Comunitat autònoma, tret dels casos enunciats al precepte. Aquesta era la voluntat del legislador, cosa que comportava la necessitat que els jutges i magistrats coneguessin l'idioma oficial propi de la comunitat autònoma per atendre'n millor els ciutadans. Tanmateix, el Tribunal Constitucional fa una sentència interpretativa que manté el text de la norma, ja que el declara constitucional, però en canvia el seu contingut, ja que hi afegeix alguna limitació més.

El FJ 12 diu:

«El art. 3 CE establece que el castellano es la lengua oficial del Estado, que todos los españoles tienen el deber de conocer y el derecho a usar. En virtud de dicha expresa previsión, el art. 231.1 LOPJ, no modificado por la Ley Orgánica 16/1994, pudo establecer como regla general que en todas las actuaciones judiciales, los Jueces, Magistrados, Fiscales, Secretarios y demás funcionarios de Juzgados y Tribunales usarán el castellano, lengua oficial del Estado, permitiendo, ello no obstante, que las partes procesales, en todo caso (art. 231.3 LOPJ), así como los Jueces, Magistrados, Fiscales y los funcionarios de la Administración de Justicia "si ninguna de las partes se opusiere, alegando desconocimiento de ella, que pudiese producir indefensión" (art. 231.2 LOPJ), utilicen en dichas actuaciones judiciales indistintamente el castella-

no o la lengua oficial autonómica de que se trate.

»Este régimen jurídico, como no podía ser de otro modo, se completa con una cláusula de cierre que presta cobertura normativa al problema que puede suscitarse cuando son los titulares de los órganos judiciales, y no las partes procesales (las cuales siempre pueden alegar indefensión para obligar a que las actuaciones judiciales se desarrollen en lengua castellana), quienes desconocen el idioma oficial propio de la Comunidad Autónoma, supuesto este último sobre cuya nueva regulación en el art. 231.4 LOPJ, tras la reforma operada en el mismo por la Ley Orgánica 16/1994, se suscita ahora la duda respecto de su constitucionalidad, pues, mientras que en la regulación anterior a la citada Ley Orgánica los Jueces y Tribunales podían, en cualquier

caso y con entera libertad de criterio, ordenar la traducción del escrito o documento redactado en la lengua autonómica oficial, con posterioridad a la indicada reforma el citado precepto establece que la decisión judicial de traducción únicamente podrá ser adoptada de oficio “cuando así lo dispongan las leyes [...]”, remitiéndose, de este modo, a una regulación legislativa que prevea de forma expresa los casos, causas y condiciones en que los Jueces y Tribunales estarán autorizados a disponer, de oficio, que un determinado escrito o documento sea traducido al castellano.

»Del tenor literal de la norma cuestionada no cabe inferir, tal y como argumentan los recurrentes, que tras su reforma por la Ley Orgánica 16/1994 se haya implantado la obligación, que aparecería implícita o se desprendería de forma indirecta del precepto impugnado, de que los Jueces y Magistrados destinados en los órganos judiciales que tengan su sede en el territorio de alguna Comunidad Autónoma que tenga una lengua oficial propia distinta del castellano hayan de conocer dicha lengua. En efecto, ni el art. 231.4 LOPJ sanciona de manera expresa semejante obligación, ni cabe inferir de su interpretación que la imponga inexcusablemente, siquiera sea de manera implícita. El alcance de la reforma del citado precepto se ha limitado a sustituir la anterior facultad judicial incondicionada de ordenar la traducción de los escritos y documentos redactados en la lengua oficial propia de una Comunidad autónoma por la simple remisión a una futura regulación legal en la que se articulen los presupuestos, condiciones y el alcance de dicha traducción, al haber entendido el legislador orgánico llegado el momento de modificar el régimen jurídico de la fa-

cultad judicial de proveer de oficio, incondicionadamente, a la traducción de un determinado escrito o documento.

»Pero del silencio legal producido tras la reforma en lo relativo a la vigencia de la anterior facultad judicial incondicionada de decretar la traducción no puede desprenderse la radical consecuencia de considerar existente una no menos incondicionada y absoluta prohibición de que los Jueces y Magistrados puedan, de oficio, decidir que se traduzca un escrito o documento redactado en una lengua que no comprendan, aunque la misma posea estatuto de cooficialidad en el territorio donde tienen su sede o están destinados. Desde luego, negar que los titulares de los órganos judiciales desconocedores del idioma oficial propio de una Comunidad Autónoma puedan ordenar de oficio la traducción de algún escrito o documento con incidencia procesal, sería tanto como impedirles ejercitar la potestad jurisdiccional que el art. 117.3 CE les confiere en régimen de exclusividad. Pero ni la norma cuestionada contiene dicha negativa, expresa o implícitamente, ni el recurso de inconstitucionalidad, como es sabido, está previsto para denunciar o intentar corregir futuras lesiones hipotéticas a la Constitución.

»Pero es que además, si ponemos en relación la reserva de la potestad jurisdiccional que ostentan Jueces y Magistrados integrantes del Poder Judicial con el fin al que inmediatamente sirve, esto es, garantizar a todos el derecho a la tutela judicial efectiva sin indefensión que solemnemente consagra el art. 24.1. CE, fácilmente se colige que, si el titular del órgano jurisdiccional no comprende un documento redactado en una lengua distinta al castellano que sea cooficial en la Comunidad Autónoma en la cual radica

el órgano, el titular de éste, no sólo está facultado para ordenar su traducción, sino que ha de considerarse obligado a ello para cumplir la función que le es propia. La eficacia directa de los derechos fundamentales, proclamada en el art. 53.1 CE, así lo impone, sin necesidad de ninguna ley que autorice a ello expresamente. Como venimos diciendo desde la STC 81/1982, de 21 de diciembre, no puede, en modo alguno, olvidarse la eficacia directa e inmediata que la Constitución tiene como norma suprema del Ordenamiento jurídico, sin necesidad de esperar a que resulte desarrollada por el legislador ordinario en lo que concierne a los derechos fundamentales y libertades públicas.

»En conclusión, la sustitución de la facultad judicial incondicionada de traducción que estaba contenida en la anterior redacción del precepto cuya constitucionalidad nos ocupa por una remisión a otras disposiciones legislativas no impide que los Jueces y Magistrados, tras la entrada en vigor de la Ley Orgánica 16/1994, puedan y deban ordenar la traducción de un escrito o documento redactado en una lengua oficial autonómica cuando ello sea necesario para cumplir la función jurisdiccional (art. 117.1 y 3 CE) de proporcionar a todos la tutela judicial efectiva, como exige el principio proclamado en el art. 24.1 CE. Interpretado así, el art. 231.4 LOPJ no se opone a los art. 3, 117.1 y 149.1.5 CE.»

La base argumental sobre la qual s'emet aquesta sentència interpretativa és enganyosament sòlida. Naturalment, si un jutge o magistrat no comprèn la llengua en què estan escrits uns documents judicials indispensables per exercir la seva funció jurisdiccional, aquest funcionari judicial els haurà de fer traduir a una llengua que li sigui comprensible, ja que altrament podria vulnerar el dret a la tutela judicial de qui se li ha adreçat. La norma no pot, a través d'una prohibició implícita que el jutge o magistrat decreti la traducció d'ofici, evitar que els jutges i magistrats realitzin la seva tasca perquè no comprenen els documents a partir dels quals han d'impartir justícia. Aquesta és la base sobre la qual se sustenta la resolució del Tribunal Constitucional.

Ara bé, el que també té força lògica és que els jutges i magistrats estiguin en condicions de comprendre els escrits o documents redactats en la llengua oficial del lloc on compleixen la seva funció jurisdiccional i, per tant, no puguin demanar la traducció a una altra llengua. Com que la lògica no es compleix, no es pot impedir que els jutges demanin la traducció. Així, el que sí que es pot fer és exigir als jutges que adquireixin els coneixements lingüístics suficients per poder exercir les seves funcions en qualsevol de les llengües oficials del territori on serveixen (*Vid.* J. Vernet, «Los principios de mérito y capacidad en la provisión de plazas de magistrados, jueces, fiscales y personal al servicio de la Administración de justicia en las comunidades autónomas con doble oficialidad lingüística», a: *La Administración de justi-*

cia en un Estado plurilingüe, «Cuadernos de Derecho Judicial», III, pàg. 273-324). Mentre això no s'exigeixi d'una manera general, s'ha d'acceptar el supòsit il·lògic que el jutge o magistrat no entengui un expedient escrit en una llengua oficial i faci traduir milers de pàgines, amb el cost econòmic i de temps que això comporta.

De totes maneres, sembla inferir-se de la resolució del Tribunal Constitucional que el canvi legislatiu tampoc no és en va. Això és, no es passa d'un sistema en què el jutge podia demanar la traducció en qualsevol cas a un altre en què no la pot demanar mai. La nova regulació afegeix la possibilitat que les lleis ho possibilitin i la Sentència recorda que no podrà prohibir-se la traducció si d'aquesta manera s'impedeix la realització del dret a la tutela judicial. Així, es passa d'una possibilitat incondicionada de traduir a una limitada possibilitat de traduir. Per tant, el jutge només podrà decretar la traducció quan ho diguin les lleis o quan, en mancança de disposició legal, es doni una doble condició: el jutge o magistrat no comprèn el significat d'un escrit o document i aquest fet és vulneratori de la tutela judicial. En conseqüència, el funcionari no podrà demanar la traducció sempre que li calgui fer un cert esforç de comprensió, ni quan l'escrit no sigui essencial per atorgar la tutela.

En qualsevol cas, la solució del problema cal cercar-la en l'exigència de capacitat lingüística dels jutges i magistrats, cosa que la mateixa llei renuncia a fer d'una manera clara, ja que la meritació dels coneixements lingüístics no assegura que els que obtenen la plaça comprenguin la llengua dels escrits o documents.

A més a més, la convicció del Tribunal Constitucional sobre la constitucionalitat de l'art. 231.1 LOPJ tampoc no ajuda gaire a la normalització lingüística de l'Administració de justícia. No ens sembla correcte basar la desigualtat de tractament lingüístic que estableix el precepte citat en el deure de coneixement i dret d'ús de la llengua castellana especificat a l'art. 3.1 CE, com ja assenyalàrem en comentar la STC 56/1990 (REVISTA DE LENGUA I DRET, núm. 16).